

DR. KENÉZ - KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Hamis cégér .. A rektorkérdés

Álhirek Pestről. — Papini támadása
— A „Luli“ — Egy pikáns postskrip-
tum. — Két anekdota. — Szombat
és vasárnap zárva — Olvasom, ...
nem olvasom . . .

Akar Ön mindig elegáns és tartós cipőben járni?
Ha igen, akkor keresse fel a **Grünbaum-féle**

„MODELL CIPŐSZALONT” BUDAPEST, VI., DALSZINHÁZ-U. 10
(Operával szemben.)

Érzékeny lábait meggyógyítom cipőimmal.
Javítások jutányos áron a legszebb kivitelben készülnek

TAUBER ÁRON

כשר kóser mézárszéke
BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.
Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha-, borjú- és birkahusok. Vágott baromfi árusítás! Rendelések házhoz szállítatnak.

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-
u. 43. sz. alól VI. KIRALY-UTCA 58.
ALÁ HELYEZTEM ÁT

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Pesztó, divatszövet, és szabókellékek
áruháza. Billiárd, játékasztal és
íróasztal posztók. Ebédlőasztal,
padló- és dekoráció filcek.

KUFFLER ÉTTEREM

Telefon:
167-57

VI., Vilmos császár-ut 39. (Hajós-utca sarkán)
Új Menürendszer:
Déli 1.40–1.80 Pengőig
Esti 1.20–1.50 Pengőig
Naponta hal menüben – Házhoz is szállítok

SIREMLÉKEK

bel- és külföldi márványokból leg-
olcsóbb árban részletfizetésre is
kaphatók. - Tervrajzok díjtalanul

EICHBAUM MOR

sirkőgyáros
BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1–3.
TELEFON: 24-5-74.

FAVORIT

ruhafestő és vegy-
tisztító és gőzmo-
só üzem

BUDAPEST, Kazinczy-u. 6.

Szombaton zárva.

UJ FIÓKOK

כשר

a Kóser szalámigyár gyártmányai

Klein Dánielnél, VIII., Rákóczi-ut 57/B. és

Löwy Lajosnénál, VII., István-ut 30 sz.

állandóan frissen kaphatók

LEGNAGYOB B

SZENZÁCIÓ

Budapesten az újonnan nyílt

„Bizánc cipő”

üzlet, hol NŐI és FÉRFI kézi varrott és szeges cipők
hihetetlen olcsó árban kaphatók, mérték szerint is.

Budapest, VI., Teréz körut 50. szám.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

A rektorkérdés

Székely Ferenc udvari tanácsos,
a Rabbiszeminárium vezérlő-bizottsága elnökének figyelmébe

Irtta: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE

A *Szombat* legutolsó számában foglalkoztunk *Fischer Gyula* fő-rabbinak a szemináriumi rektorságról való lemondásával és ezzel kapcsolatban megállapítottuk, hogy „nem is egy, de két olyan megoldás is van, amely célra vezet és nem ütközik anyagi akadályokba”. Nem akartunk mindjárt nevekkkel előhozakodni, azonban egyik lap-társunk megírta, hogy a rektori állás egyedüli possible jelöltje csak *Richtmann Mózes* dr., a tanítóképző héber tanára lehet. Így visszaterve multkori cikkünkre, mi is megírhatjuk, hogy a két lehetséges megoldásnál első sorban *Heller Bernátra* gondoltunk, másodsorban *Richtmann Mózesre*.

Heller Bernátnál nem volnának anyagi akadályok, mert ő most is nyugdíjat élvez az államtól, ezenfelül pedig európai tudós hire, sok évi eredményes munkája a rabbiszemináriumnál ezt a nagy pedagógust egyenesen predesztinálják erre az állásra. Nála azonban az a hiba, hogy tudunkkal az állam egy már nyugalmazott tisztviselőjét nem szokta reaktiválni. De *Heller Bernát* ragyogó kvalitásai és sokoldalú tudománya dacára sem nagyon alkalmas erre az állásra, mert éppen tudományos munkássága érdekében nem vállalkozna szívesen az igazgatással együtt járó sok adminisztratív munkára s bár szakmájában elsőrendű erő, nem volna képes elvégezni a Szeminárium gyökeres reorganizációjának munkáját.

Más a helyzet *Richtmann Mózesnél*, aki bent van a státusban, tehát kinevezése nem ütköznék anyagi akadályokba. *Richtmann Mózes* az az egyéniség, aki mint rektor tudásánál és temperamentumánál fogva képes és alkalmas volna a szükséges új rabbigenerációt felnevelni. A rektori állás teendői nem merülhetnek ki abban, hogy a rektor heti 10—12 órában tart előadást. A rektornak minden egyes tanítványával egyénileg kell foglalkoznia, fel kell ismernie és irányi-

tania a tehetségeket, mert a rabbiszemináriumot nem lehet az egyetemhez hasonlítani, ahol a tanár felmegy a katedrára, egy óras előadást tart, azontul pedig megszűnik létezni a diákok számára. Itt a rektornak jelen kell lennie a reggeli és délutáni imádkozásnál, ősmernie kell minden egyes tanulójának anyagi és családi körülményeit, előadásait nem csak az előirt óraszámra kell korlátoznia, hanem szüntelen oktató és nevelő hatással kell lennie a növendékekre. Bizonyosra vesszük, hogyha *Richtmann Mózes* volna a rektor, akkor a növendékek a vele való állandó érintkezésben sokkal többet tanulnának, mintha akár dupla órászámmal is pusztán csak előadó tanár lenne. Bizonyosra vesszük, hogy *Richtmann Mózes* nemcsak kitűnő rabbiakat és hittanárokat nevelne, de ki tudná választani a Szeminárium tanári karának utánpótlására alkalmas tehetségeket és így helyreállana a Szeminárium régi fénye és hire, amely évtizedeken át világmárka volt. Hiszen a budapesti Szemináriumából kikerült hallgatókból találunk a világ minden táján híres papokat, sőt nem egy szemináriumnak, így a bécsi, boroszlói, londoni és amerikaiak van olyan tanára, aki a budapesti Szemináriumban nyerte kiképzését.

Klasszikus példára hivatkozom, hogy a fent elmondottak mennyire megfelelnek a valóságnak. Mintegy két évvel ezelőtt, mikor még beszélő viszonyban voltam *Szabolcsi Lajossal*, kifejtettem ezeket előtte is, ő nagy figyelemmel hallgatta meg előadásomat és láttam, hogy érvelésem meggyőzte, de hosszas hallgatás után így felelt: „Ez mégsem lehetséges!” Hogy miért nem, azt bővebben nem fejtette ki, de az arcmimikájából azt vettem ki, hogy azért nem lehetséges, mert *Richtmann Mózes* nem tartozik a klikkhez, illetve nem szimpatikus a klikknek. Ez igaz lehet, mert *Richtmann Mózes* gerinces egyénisége, szarkasztikus hajlandósága, franciás esprit-je és félelmetes tudása valóban nem olyan tulajdonságok, amelyekért a klikk valakit keblére ölel. *Richtmann Mózes*t nem szeretik, mert élesen kritizál és nagyon sokat tud. De irigyei és haragosai sem tagadhatják meg tőle, hogy elsőrendű pedagógus, akinek kinevezése nagy nyereséget jelentene a Szemináriumnak és közvetve a magyar neológ zsidóságnak. És irigyei és haragosai sem tagadhatják, hogy egyelőre Magyarországon nálánál alkalmasabb ember erre a pozícióra nincs! Vagy van? Elő a nevekkkel!

Arisztoteles híres mondását, hogy „Amicus Plato sed magis amica veritas” lehetne így variálni: szeressük egymást, mert más bennünket ugysem szeret, de mindenesetre szeressük az Igazságot és szeressük a Rabbiszemináriumot, a magyar neológ zsidóságot és ne akadályozzuk meg, hogy *Richtmann Mózes* személyében megfelelő ember jusson a rektori állásba és így a Szeminárium ismét régi fényében világithasson.

A zsidók fegyverei: a pénz és az intelligencia

Giovanni Papini véleménye a zsidóságról

Giovanni Papini, a „Krisztus“ népszerű írója „Góg“ című új könyvében egy fejezetet szentel a zsidóságnak. Ez a Gog egy amerikai milliárdos, aki beutazza a világot s rövid fejezetekben beszámol mindarról, amit látott és hallott. Ebből az ötletes, helyenként bizarr, de mindvégig eredeti beszámolóiból, amelyben Papini szemlét tart korunk szellemi áramlatai fölött, természetesen nem maradhatott ki a zsidóság sem. Amit a zsidóságról mond — egy zsidó szájába adva szavait — az egy antiszemita velleitáshoz író — amilyen Papini — szellemes, egyéni beállításhoz kritika, ami, ha az igazságot nem is fedi, feltétlenül érdeklődésre tarthat számot.

Különböző lapokban a következő hirdetést tettem közzé: „Titkárt keresek, több nyelven beszélő, filozófiában jártas, türelmes, utazni szerető, fiatalembert. Személyes jelentkezés július 20-ig, minden este tíz órakor, Mon repos szálloda.“ A hirdetésre 63-an jelentkeztek, köztük 47 zsidó. Egy zsidót választottam ki, aki valamennyi közt a legintelligensebbnek látszott.

Dr. Ben Rubi rendelkezik az összes általam megkívánt tulajdonságokkal, sőt néhány mással is, amelyekre én nem is gondoltam. Karcsu, fiatalember, sovány beesett arccal, mélyen ülő szemekkel, ritkás, kissé már szürkülő hajjal. Lengyelországban született, az első szemesztert Rigában végezte, Jenában szerezte meg a filozófiai, Párisban a modern nyelvészeti doktorátusát, később Barcelonában, majd Zürichben tanult. Meglehetősen lezüllött állapotban van, meg rugdalt kutya-hoz hasonlít, amely azonban tudja, hogy szükség van rá.

Beszélgetés közben megkérdeztem tőle, hogy a zsidók általában miért olyan intelligensek és gyávák.

„Gyávák? Ön valószínűleg testi, illetve materiális értelemben gondolja. Mert ami a szellemiekkel illeti, a zsidók inkább bátrak, sőt merészeknek is mondhatók. Barbár értelemben vett hősök soha sem voltak, gondolom, még Dávid korában sem, de a népek között ők ismerték fel elsőnek, hogy az embert ér-

telmi tevékenysége teszi értékké, nem pedig az, hogy gyilkolási ösztönét szabadjára ereszti.

Különbözik is a zsidók szétszóratásuk után állam, kormány és hadsereg nélkül maradtak s az őket gyűlölő, hatalmas néptömegek között kis csoportokban éltek. Hogyan fejlődhetett volna ki bennük a keresztes lovagok és condottierik hősiessége? A pusztító gyűlölettel szemben mégis védekezniök kellett. Két hatásos védőfegyvert kovácsoltak maguknak: a pénzt és az intelligenciát.

A zsidók egyáltalán nem szeretik a pénzt. Irodalmuk háromnegyed része, kezdve a prófétáktól, nem egyéb, mint a szegénység dicsőítése. De az embereket fegyver híján csak pénzzel lehet leigázni. A zsidók nem értettek a fegyverforgatáshoz, tehát

a forint lett a lándzsájuk, a dukát a kardjuk, az angol font az ágyujuk, a dollár a géppuskájuk,

szóval: csupa olyan fegyver, amelynek hatása és hatalma egyre nagyobb lesz. A zsidóságot ellenségei kényszerítették arra, hogy gazdag legyen s így, mikor a pénz a legfőbb hatalommá nőtt, a biblia szegénye, a getto üldözöttje szinte saját akarata és óhaja ellenére egyike lett a világ urainak. A pénz, amely kezdetben védekezésül használt, idővel bosszúállásának eszköze lett.

De, véleményem szerint a pénznél is hatalmasabb fegyver az intelligencia. A megtaposott, leköpött zsidó, hogyan bosszulhatta meg magát ellenségein? Ugy, hogy lerombolta a „gójok“ ideáljait, mindazt az értéket, ami eddig a keresztény társadalom megingathatatlanul vélt alapja volt. Ha megfigyelte, meg kell állapítania, hogy egy évszázad óta a zsidóság tényleg nem csinál egyebet, mint lemezteníti és aláássa azokat az oszlopokat, amelyeken az Önök hite és gondolatvilágának épülete nyugszik. Ha akarja, példákkal is szolgálhatok.

Alig teremtette meg a német romantika az ideálist és rehabilitálta a katolicizmust, — jött egy kis zsidó Düsseldorfból, bizonyos Heine nevezetű s vidám-gunyoros zsenijével elkezdte csipkedni, marni romantikusokat, idealistákat és katolikusokat.

Az emberek mindig azt hitték, hogy politika, erkölcs, vallás és művészet a szellem magasabb megnyilatkozásai, amelyeknek semmi közösségük nincs a tőzsdével és a hassal, — erre előlép egy trieri zsidó, Marx és bebizonyította, hogy mindezek az ideális dolgok át meg át vannak itatva a legalacsonyabb gazdasági szükségletek szennyével és gőzével.

A zsenit sokáig isteni lénynek, a gonosztevőt szörnyetegnek tartották, — erre megjelenik egy zsidó Veronából. Lombroso és kézzelfoghatóan beigazolja, hogy a zsenik epilepsziában szenvedő félbolondok és a gonosztevők közeli rokonaik, akik csak annyiban különböznek tőlük, hogy gáttalanul kiélik ösztönüket.

Tolsztoj, Ibsen, Nietzsche és Verlaine Európája a XIX. századot elbizakodottságában az emberiség legragyogóbb korának képzelte, — erre jelentkezik egy zsidó Budapestről, Max Nordau, aki kegyetlen ridegséggel megállapítja, hogy az Önök költői degeneráltak s kulturájuk hazugságokon alapul.

Mindnyájan szilárdan meg voltunk győződve arról, hogy nagyjában és egészében normális és erkölcsös emberek

vagyunk, — erre jön egy zsidó a morvaországi Freibergből, Siegmund Freud és azt a kinos felfedezést teszi, hogy a legerényesebb és legelőkelőbb gentleman-ban is titokban egy perverz, vérszomjas gyilkos lakozik.

A szerelem dalnokai évezredek óta hozzászoktattak bennünket, hogy a nőben a tökéletesség mintaképét lássuk, — erre elkezdi okvetlenkedni egy bécsi zsidó, Otto Weininger s tudományos-dialektikus alapon bebizonyítja, hogy a nő közönséges, utálatot gerjesztő lény s még a legértékesebbje is alatta áll a legértékesebb férfinak.

Az intellektuellek és a filozófusok mindig abban a hitben éltek, hogy az intelligencia az egyetlen út az igazság felé, — erre feltűnik Párisban egy zsidó, Bergson, aki beretváéles, zseniális analízissel vitatja el az intellektus elsőségi jogát s egyetlen rohammal megdönti a platói bölcsélet sok ezer éves épületét.

A vallásokról azt tartotta a közhit, hogy azok az Isten és a legmagasabb emberi szellem együttműködésének eredményei — erre egy saint-germaini zsidó Salomon Reinach, annak a bebizonyításán fáradozik, hogy a vallások csupán ősi népi babonák maradványai.

Eddig abban a kellemes hitbe ringattuk magunkat, hogy egy szolid, egymástól teljesen független abszolút idő és abszolút tér alapjaira épült világmindenségben élünk, — erre jön egy ulmi zsidó Einstein és leszögezi, hogy tér és idő elválaszthatatlanul egyek, abszolút idő és abszolút tér nem létezik, minden relativ s a régi fizikának, a modern tudomány e büszkeségének pusztulnia kell.

A felsorolást még tovább folytathatnám. Nem is beszélek a politikáról, ahol a diktátor Bismarck-nak a zsidó Lassalle volt az ellenfele, Gladston-t a zsidó Disraeli hengerelte le, Cavournak a zsidó Artom, Clémenceau-nak a zsidó Mandel és Leninnek a zsidó Trotzki volt a jobb keze.

Ugyebár, Ön is belátja, hogy ezek

A Rombach-uccai templom Brillje

Régi baja a mai zsidóságnak, eredendő bűne, hogy tekintélyt nem ismer, mert nincsen gerince, önbizalma. Vezető eszméje: „Hiszen ez is csak zsidó!”

A papi rendben hiányzik a hierarchia, a világi rendben az egységes vezetés. Ahány község, annyi főrabbi, ujabban a kereskedelmi alakulatok minitájára vezető főrabbi, ha nincs is dáján, rabbi a községben; ahány község vagy csak községi töredék, annyi a teljhatal-

De ezen itt hazánkban nem változtunk. Fuit, fuit quondam . . . volt idő, amikor vidékek és árnyalatok szerint elismert tekintély volt a pozsonyi rabbi, sőt egy részen, a Délvidék liberálisainál a szegedi Lőw Lipót, stb.

Ez az idő elmúlt.

De igaza van a Szombatnak, amikor egy ilyen nagy hitközség számára, amilyen a pesti, rekriminál egy igazi „dáján“-t, amilyen volt szentemlékü tanítóm Brill S. Léb.

De honnan vegyék!

A rabbiképző-intézetben volt az én időmben több olyan lamdon, aki megfelelt volna ez állásnak. Ott volt Schwarz Miksa (egri rabbi), Steinherz Jakab (székesfehérvári), Schönberger Márkus, Blau Lajos (szemináriumi rektor), Hoffer Ármin (szemináriumi tanár), Guttman Mihály (breslauer szemináriumi tanár). Kevesen, de mégis szép számmal.

Sajnos, Bloch Mózes nem nevelt utódokat, nem csinált iskolát. Követői vagyunk légtöbben Bachernek, Kaufmannnak és világiakban Bánóczinak.

Nem is szükölködik a pesti rabbínatus nagytudásu és nagy készültségü rabbikban: Kohn Sámuelnek, Kayserlingnek vannak méltó utódai, ha nem is tettek szert világhirre, mert ezek utörök voltak, Kohn Sámuel a szamaritán biblia-kutatás és a magyar zsidók története terén. Kayserling különösen a spanyol zsidó kulturának a mezején.

De hiányzik S. L. Brill és amint hi-

szem — én nem ismertem eléggé — Feldmann Mózes is, aki igazán יריי יריי, aki a hitközségi életben a vallási kérdések terén tanítson, oktasson, ítélkezzen, döntsön.

Sokat irnak most a szemináriumról pro és kontra: szabad a szó, de tényekben maradjon meg annak, aminek megalkották 1877-ben. — Jól emlékszem arra, amikor bejött Trefort miniszter Bánóczi órájára és négyen ültünk a tanteremben (Elzász, Haász Simon, Kecskeméti Lipót, Kohlbach), a miniszter dicsérő szavak kíséretében azt találta mondani: „Kár, hogy ilyen kiváló erők mellett olyan kevés a tanuló, jó volna ezt az intézetet zsidó gimnáziummá átalakítani“, a kistermetű Bánóczi kiegyenesedett: „Ez, kegyelmes Uram, csak rabbiképző marad.“

Dr. Kohlbach Bertalan

A fennkölt visszaemlékezés időszerűségét a rabbiszeminárium vezetésével kapcsolatos most felmerült probléma is adja. „Brill dajen“ nagy tudós volt, a szemináriumban éveken át talmudot tanított, de azért tudós előadásaira inkább mókásan, mint illő tisztelettel gondolnak volt tanítványai, amint ezt dr. Kiss Arnold főrabbi palettájából származó derüs szinezésben olvastam, vagy fogom olvasni. Hálátlanság ez talán volt tanítványai részéről? Nem. Csupán eredménye annak, hogy a megdicsőült nagy tudós nem volt lélekformáló egyéniség, énjéből nem tudott átsugározni semmitsem növendékeire, nem ismerte az ő világukat, talán nem is érdekelte őt, márpedig mindez szükséges kellék mai eredményes rabbiképzéshez, amely a régi talmudiskolai jesivai egyoldalú módszert nem fogadhatja el és a fél évszázaddal ezelőtt meghonosodott neológ irányzatú, archeológián alapuló theológus-nevelést is céltalannak és elavultnak tartja. Az áldott emlékü öreg Brill neve — memento!

OTVÁSOM

OTVÁSOM

volt biggyeszte, amely nemtül a következőképen szólott: „Und die Majsze mit der Siksze haben wir untersucht, und wir konstatieren, dass davon kein Wort wahr ist.“ Utana pecsét és aláírások.

Nem OTVÁSOM

Mult vasárnap a villamoson mellettem elmondta a szomszédjának valaki, hogy két rabbiszeminarista ismerőse milyen kitünően siel. Remélem, hogy a vizsgákon is ilyen jól csusznaak át és ha majd rabbik lesznek, nem kell félniök, hogy jégre viszik öket.

OTVÁSOM

„Luli” nagy csinadrattával három hasábon, bőséges és rikoltó alcímekkel bevonult a felekezeti sajtóba. Természetesen abba a lapba, amelyben kékesen megférnek egy-más mellett a lalmudi gyöngyszemek és a sex appeal. (No, melyik ez a lap?) Szóval a Luli. A Gaal, illetve a Goldstein Luli. Hazánk egész évre szóló szépségkirálynője. Luli azért vonult be az Egyenlőségbe, mert ő is amaz Azrak törzseből való. Fírd ez Izrael? Fel tud fogni Luli zsidóságot a maga egész nagyszerűségében? En a ma-gam részről egészen odáragyok a boldogságtól. Jobban örülök neki, mintha tiz évre elengedték volna összes adóimnal. Keblemet dagaasztja a faji, illetve a felekezeti büszkeség. Vágyonból megbukunk, egy-másután utasít bennünket osztályismellésre Krach tanár úr, de szép-ségből még mindig kitünő osztály-

a Statisztikai Fvkönyvben: Vallás és felekezet szerint ebben az évben is az izraeliták soraiban volt a leggyakoribb a válasz. Ezt részben az is magyarázza, hogy az izraeliták túlnyomó része városi elem.

OTVÁSOM

Épületes történetet eleventelt fel egyik laplarsunk. A történet arról szól, hogy 2—3 évvel ezelőtt egy pesti rabbi szombaton autóbuszon szokott hazajárni. A lap nem említett nevet és így senkise gondolható arra, hogy ez a rabbi Groszman Zsigmond. Viszont az Egyenlőség foglalkozván az ügygyel határozottan leszögezte, hogy a szobanforgó rabbi nem (Groszman Zsigmond. Fzzel kapcsolatosan eszembe jut egy nagypáradi eset. Az ortodox hitközség pályázatot hirdetett a főkantori állásra. Egy délután Ullman Izidor kitékoz-ségi elnök a sűrűn beérkezett kérvények közül behozott egyet a Zöldfa kávéházba. A kérvénygyűk melléklete egy dunántúli hitközség bizonyítványa volt, mely igazolta, hogy a pályázónak rendelkezni kell a hitközség által aláírt bizonyítványhoz egy utóirat

OTVÁSOM

Épületes történetet eleventelt fel egyik laplarsunk. A történet arról szól, hogy 2—3 évvel ezelőtt egy pesti rabbi szombaton autóbuszon szokott hazajárni. A lap nem említett nevet és így senkise gondolható arra, hogy ez a rabbi Groszman Zsigmond. Viszont az Egyenlőség foglalkozván az ügygyel határozottan leszögezte, hogy a szobanforgó rabbi nem (Groszman Zsigmond. Fzzel kapcsolatosan eszembe jut egy nagypáradi eset. Az ortodox hitközség pályázatot hirdetett a főkantori állásra. Egy délután Ullman Izidor kitékoz-ségi elnök a sűrűn beérkezett kérvények közül behozott egyet a Zöldfa kávéházba. A kérvénygyűk melléklete egy dunántúli hitközség bizonyítványa volt, mely igazolta, hogy a pályázónak rendelkezni kell a hitközség által aláírt bizonyítványhoz egy utóirat

fel helyeikről". Ami meg is történt... Vajjon mit szól ehhez Hitler úr?

Olvasom

hogya a Vacuum Oil Company New Yorkban alapot létesített a jesivák és Talmud Tórák támogatására. Az összes templomokban és imaházakban használt „jahrzeit lámpák” és gyertyák árának egy bizonyos százalékát fordítja erre az alapra. A legnagyobb olajvállalat new-yorki központjának ez az akciója főként azért érdekes és érdemes a megemlítésre, mert a vállalat budapesti fiókja számára egyáltalán nem szolgál követendő például. A központ jesivákat támogat, a budapesti fiók viszont arról híres, sőt hirhedt, hogy a legkeresztényebb vállalatokkal is ellentétben egyszerűen nem respektálja a zsidó ünnepeket. A budapesti Vacuum tisztviselői még Jom Kipurkor is kötelesek bemenni az irodába — különbeni elbocsátás terhe mellett. A központ a zsidó tudományt támogatja, a fiók ellenben kérérelhetlen antiszemita. Nem furcsa?

Olvasom

hogya Angliában évről-évre rendeznek egy karácsonyfaakciót a kereszténység palesztinai szent helyeinek javára. Ez eddig rendben van. A furcsa csak az, hogy erről az akcióról, amely Bethlehem és Nazareth, szóval kimondottan keresztény zarándokhelyek természeti szépségeinek visszaállítását célozzák, egyes cionista lapok úgy emlékeznek meg, mint olyan akcióról, amely a Zsidó Nemzeti Alap érdekében folyik. Cionistáknál gyakran tapasztaltuk, hogy a zsidó nemzeti érzés és a hagyományhűség nem egyforma hévvel lángot bennük. Sőt, a kettő közül az egyiket, a hagyományhűséget teljesen nélkülözni is tudják. Amint ezt a karácsonyfaakciót a Zsidó Nemzeti Alappal egy kalap alá venni: több a

soknál. Illetve legyünk tárgyilagossak: nem is több. Ugyanannyi, mint mikor az asszimiláns zsidók karácsonyfát állítanak. A bökkenő csak az, hogy a cionistát az asszimiláns zsidótól egész világ választja el, vagy legalább így kellene lennie.

Két hizott téli kacsa egy hamburgi zsidó lapban

A hirlapi kacsák szezonja a nyár. Ilyenkor szokták szárnyukra ereszteni az újságok a kacsákat, szóval az olyan híreket, amelyeknek semmi alapjuk nincs. A hamburgi „Israelitisches Familienblatt”, amely különben régi, elterjedt és tekintélyes lap, újítást hozott ezen a téren: bevezette a téli kacsát. Őszintén szólva nem foglalkoznánk a hamburgi lap kacsáival, ha nem minket érintene. A lapnak van egy rovata: Me arba kanfaus ho'orec (a világ négy sarkáról). Alcime: Kis történetek az egész világból. Jelenleg Magyarországról közöl kis történeteket. Kis koholt történeteket.

Az egyik történet Budapestről van kelteve és a kóser húsfogyasztás nagy visszaeséséről szól. Eszerint az elmúlt évben csak 480.000 kiló kóserhúst fogyasztottak a budapesti zsidók, 120.000 kilóval kevesebbet, mint az előző évben. A hitközség utána nézett, mi lehet ennek az oka. Kiderült, hogy a mészárosok drágábban adják a kóser húst, mint a másfajta. A hitközség erre megállapodott a mészárosokkal, hogy ha a fogyasztás eléri a 600.000 kilót, olcsóbban fogják árusítani a húst. A hitközség azután úgy emelte fel a fogyasztást a megállapodásszerű mértékre, hogy vásárolt 120.000 kiló húst, amelyet a szegény nyomorgó hitközségi tagok közt árusított ki egész alacsony áron. Így a húsfogyasztás emelkedett, a gabellatöbblet kárpótolta a hitközséget a veszteségért, amellyel a 120.000 kiló húst eladta, végül a megállapodás értelmében a mészárosok kénytelenek voltak lemenni a hús árával. Szóval ez egy egészen ideális megoldás volna, ha igaz volna.

A másik „kacsa” már mulatságosabb, a színhelye: Székesfehérvár, ahol néhány hét előtt állítólag betörték a zsinagógába és kifosztották az adományperselyeket. A rendőrségnek a tettetést nem sikerült elfognia. Viszont a biztosító sem akart fizetni, azzal az indokolással, hogy nem lehet megállapítani, mekkora összeget tartalmaztak a perselyek. A hitközség vezetőinek főtt a feje, nem tudták, mi tevők legyenek. Szerencsére (?) megisméltődött a betörés. Az ismeretlen tettes ismét feltörte a perselyeket, de hogy a biztosítónak ne legyenek kételeyei a perselyben levő összeg nagysága felől, egy szabályszerűen kiállított nyugtát hagyott az üres persely mellett, amely szerint 40 pengő 90 fillért volt há-

BINATURIN

a bélműködés természetes szabályozója

Kapható minden gyógyszerárban.

Ára: P. 2.90

tor elemelni . . .

Szerintünk mindakét történet mese, legalább is addig, amíg úgy a pesti, mint a székesfehérvári hitközség hitelesen be nem igazolják előttünk, hogy valóban megtörténtek.

Két anekdota

Készpénzfizetés helyett

Egy charlottenburgi bérház második emeletén lakik egy nyugalmazott őrnagy. Nemes ember, de szegény. Egész vagyona egy elhordott uniformisokkal tele szekrény, néhány diszkötéses könyvsorozat, a szilárd hit Istenben és a reakció ujjászületésében. Vele egy folyosón, a másik oldalon egy dr. Lewin nevű fogorvos lakik. Ez a Lewin, mint a neve is mutatja, zsidó. Az őrnagy nem szereti a zsidókat, de . . . Ugy történt a dolog, hogy egy éjszaka kegyetlenül elkezdett fájni az őrnagy fiának a foga. A fiu ordított fájdalomába, a papát bősztette ez a katonafiához nem méltó fegyelmeztenség, végül is nem tehetett mást, áthivatta gyorsan Lewint. Lewin feltápaszkodott az ágyból, átjött, injekciót adott a fiúnak, néhány napig kezelte még s végül — oh, zsidó szemtelenség! — számlát küldött. Az őrnagy katonás léptekkel ment át a fogorvoshoz s bejelentette, hogy nagyon sajnálja, de nincsen pénze, nem tud fizetni. Pénz helyett azonban

átnyújtott neki egy igazolványt, mely így szólott: „Doktor Lewin fiamnak nehéz helyzetében nagy szolgálatot tett. Ezért ő, mint oltalmam alatt álló zsidó, a harmadik birodalomban kimérettel kezelendő. Heil Hitler! Von Langkau őrnagy”.

A három tulajdonság

Mikor Krotosinban megüresedett a rabbiállás, a jarotsini rabbi is beküldte írásbeli ajánlatát. A krotosini rasekol levelet irt jarotsini kollegájának és felvilágosítást kért a jelölt egyéniségére és képzettségére vonatkozólag. Levelére a következő dodonai választ kapta: „A rabbinak három jeles tulajdonsága van: hasonlít Humboldthoz, hasonlít rabbi Akibához és hasonlít az Istenhez”. Erre gyorsan megválasztották a kitűnő férfiut, akiben azonban a hitközség hamarosan keserűen csalódott. A rasekol dühös levelet irt a kollegájának és szemrehányást tett neki, hogy hamis információt adott. E levélre a következő válasz jött: „Amit irtam, szórúl-szóra igaz. A rabbi hasonlít Humboldthoz, mert éppugy, mint ennek, neki sincs zsidó képzettsége. Hasonlít rabbi Akibához, mert az se tudott németül. Hasonlít végül a jó Istenhez, mert — nem ember”.

Akar jól enni?

Stern Márton

VII. Rombach ucca 6.

„Szombat és vasárnap zárva”

Olvastam, de újra átmentem a tulsó oldalra, hogy bebizonyosodjam felőle. A „Vissza a zsidósághoz!” jelszó korszakában!

S tudják-e, ezt hol olvastam? Nem valamely szombatot megtartó kereskedő üzletének az ajtaján, hanem...

De menjünk sorra!

Amikor Prohászka Ottokár püspök Székesfehérvárra került, egyik este elment egy plébánia-hivatalhoz. Odajön, bemenne, de zárva van az ajtó; beesenget; kisváratva bejut és az ámuló plébánosnak azt mondja: „A jó pap ajtaja legyen mindig nyitva! Nagybeteghez hívják és a beteg lelkiüdvéért aggódó fél várjon a zárt ajtó előtt?”

Vasárnap nem lehet ügyes-bajos dolga a rabbiságnál a zsidó félnek, különösen, hogy éppen vasárnap ér rá a Wesselényi utcába elmenni?

Miért emlitem a rabbiságot, a Wesselényi utcát? Mert a rabbiság hivatalának

a tábláján olvasható:

SZOMBAT ÉS VASÁRNAP ZÁRVA.

Hogy mikép intézi el a rabbiság a vasárnapi inspekciós kérdést, az reám nem tartozik: ez adminisztrációs dolog.

Nekem vallási szemszögből van kifogásom.

Hogy a társadalmi és kereseti életben különösen a Baross Gábor minisztersége alatt, 1891-ben törvényerőre emelkedett egyetemes vasárnapi munkaszünet következtében a zsidóság zöme a vasárnapi munkaszünetre berendezkedett, az a tény; ezen az emancipáció óta, amikor zsidók a legkülönbözőbb állami, városi, vármegyei hivatalokban elhelyezést nyertek, változtatni nem lehet.

De a zsidóságnak, mint vallásnak nem szabad ebbe beletörődni, mert vasárnap a **Dies Dominica**, Krisztus feltámadásának a napja, a niceai zsinat óta hivatalos sabbosza a kereszténységnek. A pesti rabbiságnak vasárnapon hivatalos órát tartania kell, még pedig elvből.

Sapientia sat...

Bpest, 5693. sebach hó 6-án.

Dr. K. B.

Két levél

I.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr! A „Szombat” mult számában „egy zsidó-kórházi beteg” aláírással cikk jelent meg, amely a zsidókórházi állapotokkal foglalkozik, teljesen igazságtalanul. Levélíró azt panaszolja, hogy a vacsora már 6 órakor van, mivelhogy a ritualistásra felügyelő masgiachok már kora délután hazamennek. Ezzel szemben hivatkozom arra a köztudomásu tényre, hogy a masgiach szolgálat mindaddig tart, míg a konyha üzemben van. Teljesen valótlan az az állítás is, hogy a kórházban chanuka-gyertyát nem lehetett látni. Ha

Deutsch Ignác és Fia cég és e cég tisztviselői szomorú szívvel tudatják, hogy

báró

Hatvany Béla ur

a volt Főrendiház tagja

a cégnek évtizedeken át nagytudásu és fenköltlelkü főnöke, január hó 31-én **Wienben** elhunyt.

A megboldult mindenkor értékes támasza volt cégünknek és távozásával fájdalmas ürt hagyott közöttünk.

Emlékét kegyeletteljes szeretettel őrizzük!

mutatott rá Kanizsai Dezsőnek a siket-néma oktatás terén kifejtett tudományos és gyakorlati érdemeire. Az ünnepelt meghatott hangon mondott köszönetet és hálával emlékezett meg a gyógypedagógiai intézetek szakfelügyelőjéről, Klug Péterről és helyetteséről Simon József-ről, a pesti izraelita hitközség vezetőségéről, elsősorban Stern Samu elnökről, dr. Glücksthal Samu elnökhelyettesről, valamint dr. Deutsch Ernő igazgató-főorvosról.

BURGER LAJOS FŐTANÁCSOS LE MONDÁSA. Illetékes helyről nyert értesülés szerint Burger főtanácsos lemondott a Magyar izr. kántorok és templomi énekesek egyesülete elnöki tisztségéről, melyet 18 év óta töltött be. Minthogy nem sikerült őt rábírní arra, hogy az elnöki tisztelet továbbra is vállalja, az egyesület legutóbb tartott közgyűlése a lemondást sajnálattal tudomásul vett és Burger főtanácsosnak eddigi kiváló munkásságáért hálás köszönetet mondott. Ugyanekkor az elnöki tisztségre Tkatsch I. főkántor megválasztatott.

SÓS ENDRE ELŐADÁSA A COBDEN SZÖVETSÉGBEN. A Cobden Szövetség előadássorozatának keretében január 31-én este Sós Endre, a kitűnő publicista tartott előadást „Caesar, Napoleon; Mussolini” címmel. Érdekes előadásában a diktatúrák keletkezésével foglalkozott, majd megrajzolta a legjelentősebb diktátorok, Stalin, Mussolini és Kemál pása portréját, végül meggyőző érvekkel bizonyította be, hogy sem a fascizmus, sem a bolsevizmus nem lehetnek exportcikkek, mert a fascizmus kizárólag Olaszország testére szabott rendszer, míg a bolsevizmus elképzelhetetlen abban az Európában, amelynek története szabadságküzdelmek sorozatából áll. A mindvégig lebilincselő előadás után, mely másfél-óráig tartott s mely egykép bizonyosságot tett Sós Endre széleskörű tudásáról és nagyszerű előadói készségéről, a közönség percekig zúgó tapssal ünnepelte a népszerű, fiatal publicistát.

BÁRÓ HATVANY BÉLA TEMETÉSE. Pénteken délben 12 órakor temették a kerepesiúti zsidó temető halottasházából báró Hatvany Bélát, nagy részvét mellett. A temetésen megjelent a magyar pénzvilág számos előkelősége. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi mondott megható gyászbeszédet, majd Abrahamsohn Manó főkántor énekelt zsoltárt. Utána

Wilhelm Artur igazgató a Deutsch-cég tisztviselőinek és munkásainak nevében, Bessenyei Ferenc a Cukorgyárosok Országos Egyesülete nevében búcsúztatta báró Hatvany Bélát.

MOLNÁR GYULÁNÉ GYÁSZSA. Súlyos csapás érte a hitközség érdemes jótékonyági előjáróhelyettesének, Molnár Gyulának a feleségét, édesanyja, özv. Steiner Albertné 83 éves korában bekövetkezett halálával. A matrona korban elhunyt asszony nagyszámú családján kívül is köztisztületben állt. Temetése január 29-én folyt le óriási részvét mellett. A gyászszertartáson, melyen számos hitközségi és jótékonyági intézmény képviseltette magát, Hevesi Simon főrabbi mondott megindító búcsubeszédet és Abrahamsohn Manó főkántor énekelt a nagy kórussal.

AZ IFJUSÁG VALLÁSI MEGSZERVEZÉSE. Dr. Hevesi Ferenc rabbi a hitoktatókat az ifjuságnak kongregációs alapon való megszervezésére hívta fel. A felhívásnak nem igen lesz fogantatja, mert ezt a munkát a rabbiságak kellene példaadó apostolkodással elvégezni. Az ifjuság egyéb megszervezéséről részint a hitközségnek kellene gondoskodnia. Az orthodoziának van „Tiferesz Bachurim”-ja, a cionistáknak egy esomó ifjusági szervük, de hol nevelődik a neologia jövője? Ezt a propaganda-munkát rosszul fizetett hitoktatókkal nem lehet elvégezni.

FREUDIGER ELNÖK NYILATKOZATA A GABELLAREFORMRÓL. A pesti izr. hitközség gabellareformja érinti az orthodox hitközséget is, mivel az ott húst vásárló neologok is fizetnék a felémelt kultuszadót. Freudiger elnök most nyilatkozott e kérdésről. A nyilatkozat igen dillomatikus de a sorok között sejtet, hogy hitközsége érdekei megvédésére konkrét tervei vannak.

HALÁLOZÁS. A főváros kereskedő társadalmát súlyos csapás érte Knöpfler Ignác nagykereskedő 73 éves korában bekövetkezett halálával. Az elhunyt becsületes egyéniségével és szorgalmával előkelő szerepet játszott a kereskedelmi életben s mint lelkes zsidó a hitéletben is élénk résztvett, mint a képviselőtestület régi tagja. Temetésén Hevesi Simon főrabbi méltatta érdemeit, majd Fischer Vilmos rabbi mondott búcsúztatót. Az elhunytban Knöpfler Oszkár, a hitközség képviselőtestületi tagja édesapját és dr. Müncz Richárd ügyvéd apósát gyászolja.

Felolós szerkesztő és kiadó: Dr. KENZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.